

21501-02 Raad Algemene Zaken

Nr. VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld d.d. 4 mei 2026

Binnen de vaste commissie voor Europese Zaken heeft een aantal fracties de behoefte vragen en opmerkingen voor te leggen over de brief van de minister van Buitenlandse Zaken d.d. 24 april 2026 inzake de geannoteerde agenda van de informele Raad Algemene Zaken van 11 en 12 mei 2026 (Kamerstuk 21501-02, nr. 2026Z09009) en de brief van de minister van Buitenlandse Zaken d.d. 10 april 2026 inzake het voorstel roaming Westelijke Balkan (Kamerstuk 22112, nr. 2026Z07676).

Bij brief van ... heeft de minister deze beantwoord. Vragen en antwoorden zijn hierna afgedrukt.

De voorzitter van de commissie,
Van Meetelen

De adjunct-griffier van de commissie,
Moonen

Inhoudsopgave

I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Vragen en opmerkingen van de leden van de JA21-fractie

II Reactie van de minister van Buitenlandse Zaken

I. Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Vragen en opmerkingen van de leden van de JA21-fractie

De leden van de JA21-fractie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda voor de informele Raad Algemene Zaken van 11 en 12 mei 2026. Zij hebben hierover een aantal vragen en opmerkingen.

Meerjarig Financieel Kader

De leden van de fractie van JA21 maken zich grote zorgen over de inzet van de Europese Commissie voor het volgende Meerjarig Financieel Kader 2028-2034. De Commissie heeft eerder een voorstel gepresenteerd voor een EU-begroting van ongeveer 2 biljoen euro. Deze leden achten een dergelijke omvang volstrekt onaanvaardbaar. Nederland is reeds jarenlang een van de grootste nettobetalers van de Europese Unie. Verdere groei van de EU-begroting betekent dat Nederlandse huishoudens en bedrijven uiteindelijk opnieuw de rekening betalen. De leden van de fractie van JA21 constateren bovendien dat het Europees Parlement inzet op een nog hogere EU-begroting dan de Europese Commissie. Deze leden achten dat hoogst onverantwoord. Hoe beoordeelt de minister deze inzet van het Europees Parlement? Deelt de minister de stelling dat een nog hogere inzet vanuit het Europees Parlement de druk op de Raad vergroot om uiteindelijk uit te komen op een compromis dat alsnog veel te hoog is?

De leden van de fractie van JA21 vragen hoe de minister verwacht dat de onderhandelingen tussen de Raad, Commissie en Europees Parlement zullen verlopen. Gaat de minister ervan uit dat het Commissievoorstel het vertrekpunt wordt, of zet de minister in op een Raadspositie die daar substantieel onder ligt? Is de minister bereid binnen de Raad aan te dringen op een onderhandelingspositie met harde eisen, waaronder een aanzienlijk lager totaalplafond, geen verslechtering van de Nederlandse nettobetalingspositie, geen nieuwe Europese belastingen, geen gezamenlijke schulden en geen omzethelling voor grote ondernemingen? Kan de minister toezeggen dat Nederland niet akkoord gaat met een onderhandelingsmandaat waarin deze rode lijnen onvoldoende zijn opgenomen?

De leden van de fractie van JA21 constateren dat de Europese Commissie in toenemende mate inzet op een grotere, flexibelere en autonomer gefinancierde EU-begroting. Deze leden zien daarin een fundamentele verschuiving: van een Unie die financieel afhankelijk is van bijdragen van lidstaten naar een Unie die steeds meer eigen budgettaire armslag probeert te verwerven. Dat raakt rechtstreeks aan de begrotingssoevereiniteit van nationale parlementen. De minister schrijft voorstander te zijn van een moderne en toekomstbestendige EU-begroting met voldoende flexibiliteit om in te spelen op onvoorziene uitdagingen en crises. Deze leden vragen de minister nader te concretiseren wat hij onder 'voldoende flexibiliteit' verstaat. Welke bestaande instrumenten acht de minister daarvoor toereikend, en welke niet? Kan de minister uitsluiten dat meer flexibiliteit leidt tot een grotere EU-begroting, hogere Nederlandse afdrachten of minder parlementaire controle?

De leden van de fractie van JA21 missen in de inzet van het kabinet een duidelijke vraag die bij elke begrotingsdiscussie centraal zou moeten staan: waarom bezuinigt de Europese Unie eigenlijk vrijwel nooit? De Commissie en het Europees Parlement spreken steeds over nieuwe prioriteiten, nieuwe crises en nieuwe financieringsbronnen, maar veel minder over het schrappen, afbouwen of grondig hervormen van bestaande uitgaven. Deze leden vinden dat onbegrijpelijk. Indien de EU meer wil doen, dan moet de eerste vraag zijn welke bestaande uitgaven worden verminderd, niet welke nieuwe belastingen, afdrachten of schulden worden aangeboord. Hoe kijkt de minister hiernaar?

De leden van de fractie van JA21 wijzen erop dat landbouwsubsidies en cohesiefondsen nog altijd een zeer groot deel van de Europese begroting beslaan. Juist op deze terreinen is een fundamentele hervorming noodzakelijk. Deelt u de opvatting dat landbouw- en cohesie-uitgaven niet automatisch op peil gehouden moeten worden, maar kritisch moeten worden beoordeeld op doelmatigheid, toegevoegde Europese waarde en noodzaak?

De leden van de fractie van JA21 vragen of de minister bereid is in de MFK-onderhandelingen expliciet in te zetten op lagere uitgaven voor traditionele begrotingsposten zoals landbouw en cohesie, in plaats van op hogere afdrachten of nieuwe eigen middelen. Is de minister bereid in te zetten op een forse verlaging van de cohesie-uitgaven in het volgende MFK? Deelt u de opvatting dat het cohesiebeleid niet mag verworden tot een permanent herverdelingsmechanisme tussen lidstaten?

Ten aanzien van landbouwuitgaven vragen deze leden of de minister bereid is te pleiten voor een fundamentele hervorming van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid, waarbij minder geld verdwijnt in Brusselse bureaucratie, generieke regelingen en steeds uitgebreidere voorwaarden, en meer ruimte ontstaat voor innovatie, ondernemerschap en lastenverlichting. Acht de minister het nog verdedigbaar dat een groot deel van de EU-begroting via traditionele landbouwuitgaven wordt verdeeld, terwijl tegelijkertijd wordt gesteld dat er onvoldoende geld is voor grensbewaking, innovatie en concurrentievermogen? Welke mogelijkheden ziet de minister om landbouwmiddelen doelmatiger in te zetten en tegelijkertijd de totale omvang van de EU-landbouwuitgaven te verlagen?

De leden van de fractie van JA21 vragen de minister of hij bereid is als uitgangspunt te hanteren dat nieuwe prioriteiten binnen de EU-begroting in beginsel moeten worden gefinancierd door herprioritering en besparingen binnen bestaande uitgaven. Kan de minister toezeggen dat Nederland zich in de onderhandelingen niet beperkt tot het afwijzen van nieuwe middelen en gezamenlijke schulden, maar ook actief inzet op concrete bezuinigingen en hervormingen aan de uitgavenkant van de EU-begroting?

De leden van de fractie van JA21 steunen het kabinet in zijn verzet tegen nieuwe instrumenten die gebruikmaken van gemeenschappelijke leningen, zoals een crisisinstrument. Deze leden zien gezamenlijke Europese schulden als een principiële grens. Het coronaherstelfonds werd destijds gepresenteerd als een uitzonderlijk en tijdelijk instrument, maar bestond in de praktijk

uit uitgaven en steun op basis van gezamenlijke EU-leningen. Wat deze leden betreft mag die uitzondering niet de opmaat worden naar een permanente schuldenunie. Kan de minister bevestigen dat Nederland geen enkel nieuw instrument zal steunen dat direct of indirect leidt tot gemeenschappelijke schuldfinanciering, gezamenlijke aansprakelijkheid of nieuwe leenruimte op EU-niveau? Kan de minister daarbij expliciet ingaan op constructies waarbij de EU goedkoop leent op basis van de kredietwaardigheid en garanties van de lidstaten, om deze middelen vervolgens door te lenen aan lidstaten? Deelt u de opvatting dat ook dergelijke “leningen voor leningen” de facto neerkomen op het collectiviseren van kredietrisico’s, waarbij landen met een sterke kredietwaardigheid, zoals Nederland, mede garant staan voor goedkopere financiering van lidstaten met zwakkere overheidsfinanciën?

De leden van de fractie van JA21 vragen voorts hoe het krachtenveld in de Raad eruitziet. Welke lidstaten delen de Nederlandse terughoudendheid ten aanzien van de omvang van het MFK en het gebruik van gemeenschappelijke leningen?

De leden van de fractie van JA21 vragen ook aandacht voor de financieringszijde van de EU-begroting en het Eigenmiddelenbesluit. Nieuwe eigen middelen mogen wat deze leden betreft niet uitgroeien tot Europese belastingen waarmee Brussel rechtstreeks of semi-rechtstreeks toegang krijgt tot nieuwe inkomstenbronnen. De discussie over eigen middelen is volgens deze leden geen technische begrotingskwestie, maar een fundamentele vraag over fiscale soevereiniteit, democratische controle en de financiële verhouding tussen lidstaten en Europese instellingen. De leden van de fractie van JA21 constateren dat in de discussie over het volgende MFK verschillende nieuwe eigen middelen aan de orde zijn, waaronder een grondslag op niet-ingezameld elektronisch afval, een tabak-gerelateerde bijdrage en een mogelijke bijdrage van grote ondernemingen. Kan de minister per voorgesteld eigen middel aangeven of hij dit voorstel steunt, afwijst of nog beoordeelt? Indien de minister nog geen definitief oordeel heeft, welke informatie ontbreekt dan precies en wanneer verwacht hij hierover wel een positie te kunnen innemen?

EU-uitbreiding

De leden van de fractie van JA21 zijn in principe geen voorstander van verdere uitbreiding van de Europese Unie. De Unie heeft in haar huidige vorm al grote moeite om slagvaardig, democratisch controleerbaar en financieel beheersbaar te functioneren. Verdere uitbreiding dreigt deze problemen te vergroten. Indien uitbreiding desondanks aan de orde is, mag er geen enkele afbreuk worden gedaan aan de Kopenhagencriteria en de absorptiecapaciteit van de Unie. De minister schrijft dat vanwege de geopolitieke realiteit een realistisch perspectief op uitbreiding nodig is. De leden van de fractie van JA21 vragen de minister wat hier precies mee wordt bedoeld. Betekent “geopolitieke realiteit” dat de minister bereid is politieke of strategische overwegingen zwaarder te laten wegen dan strikte naleving van de toetredingscriteria? Kan de minister bevestigen dat toetreding uitsluitend mogelijk is wanneer kandidaat-lidstaten volledig voldoen aan alle criteria, en dat geopolitieke urgentie nooit mag leiden tot versoepeling of versnelling van de procedure?

Deze leden vragen in dit verband specifiek naar Oekraïne en Moldavië. De leden van de fractie van JA21 erkennen het belang van samenwerking met Oekraïne, maar achten EU-toetreding onrealistisch en onverstandig. Een groot land in oorlog, met grote institutionele, economische en rechtsstatelijke uitdagingen, kan wat deze leden betreft niet binnen enkele jaren volwaardig lid worden van de Europese Unie. Is de minister bereid, net als Duitsland, expliciet uit te spreken dat Nederland geen versnelde toetredingsprocedure voor Oekraïne zal steunen? Hoe kijkt de minister in dit kader naar het onrealistische Oekraïense tijdspad richting mogelijke EU-toetreding in 2027? En hoe kijkt de minister naar de soortgelijke situatie specifiek voor Moldavië?

De leden van de fractie van JA21 vragen daarnaast hoe de minister aankijkt tegen alternatieve vormen van nauwere samenwerking met kandidaat-lidstaten, bijvoorbeeld toegang tot delen van de interne markt, intensievere politieke dialoog of deelname aan bepaalde programma's zonder volwaardig lidmaatschap. Achten de minister dergelijke alternatieven wenselijk? Zo ja, hoe wordt voorkomen dat deze tussenstappen in de praktijk functioneren als een sluiproute naar volledig EU-lidmaatschap?

De leden van de fractie van JA21 vragen ook naar de institutionele en budgettaire gevolgen van uitbreiding. Hoe voorkomt de minister dat verdere uitbreiding leidt tot hogere Nederlandse afdrachten, grotere druk op landbouw- en cohesiemiddelen, meer druk op de buitengrenzen, tragere en complexere besluitvorming en verdere verwatering van de Nederlandse invloed binnen de Unie? Is de minister bereid geen verdere stappen in toetredingsprocessen te steunen zonder voorafgaande, openbare en landenspecifieke analyse van de gevolgen voor de EU-begroting, de Nederlandse nettobetalingspositie, de institutionele verhoudingen, de besluitvorming en het functioneren van de Unie?

Tot slot vragen deze leden hoe de minister waarborgt dat rechtsstatelijke en democratische voorwaarden ook na toetreding afdwingbaar blijven. De EU heeft in het verleden laten zien dat zij moeite heeft met handhaving zodra landen eenmaal lid zijn. Welke harde garanties, terugvalmechanismen of financiële sancties wil de minister opnemen in toekomstige toetredingsafspraken?

II. Reactie van de minister van Buitenlandse Zaken